

Yazılar:

GRAFİK TASARIMCILAR MESLEK KURULUŞU

Ben Yurdaer Altıntaş.* (I)

Arredamento Mimarlık, Eylül 2019 334

Türkiye’de grafik tasarımın “çağdaşlaşması”nda başrol oynayan kişilerin başında kuşkusuz Yurdaer Altıntaş geliyor. Onu Temmuz ayında yitirdik. Bu kaybın hemen öncesinde genç dostlarının ve öğrencilerinin katkılarıyla onu konu alan çok kapsamlı bir retrospektif kitap yayınlandı. Kitap vesilesiyle Altıntaş’ın tüm emeğini adadığı pratiğin ürünlerini kendi ağzından derlenmiş özyaşam öyküsü eşliğinde sunuyoruz. Bu Anma dosyasını yakın dostu Bülent Erkmen tasarladı.

1935’te, Kars’ta doğuyorum. Çok kısa bir süre sonra İstanbul’a taşınıyoruz. O yüzden nüfusum buraya kayıtlı. Annem Marta Wilkoszewska, Polonya asıllı bir Türk. Hristiyanlığını saklıyoruz hep. Annemin dili oldukça bozuk, o nedenle bazen Bulgaristan ya da Yugoslavya’dan göçtüğünü söylüyoruz. Anneannem hasta Maltepe’de bizimle oturuyor. 1942 yılında öldüğünde, kapıya Hristiyan cenaze arabası geliyor. Bu nedenle gâvur çocuğu oluyorum. Hep o baskı var bende. Çekingenliğim, içe kapanıklığım bu yüzdendir. Hep sipsivri, tek başımayım.

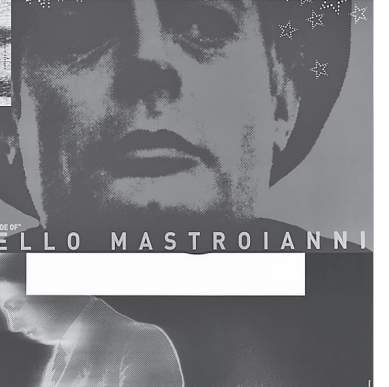
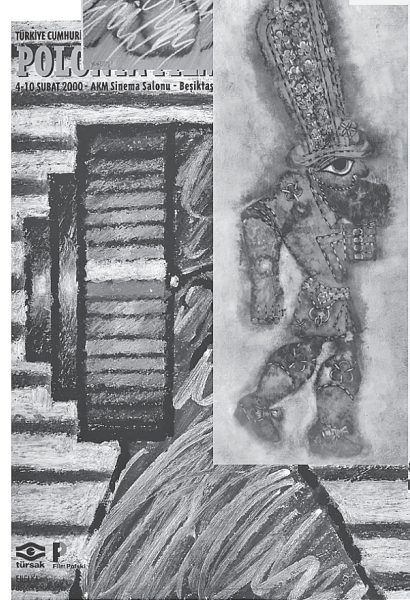
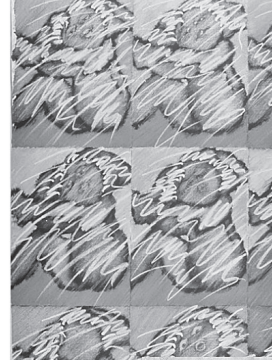
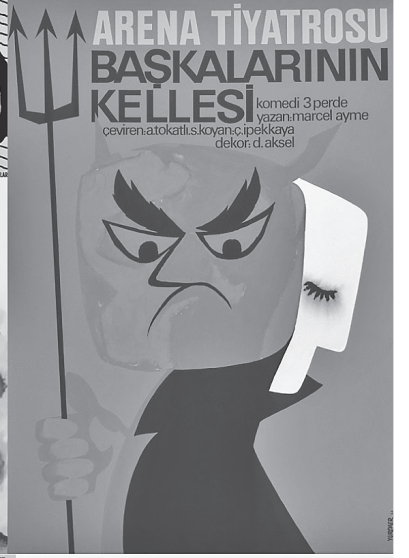
Uzun süre kimse beni oyunlarına almıyor. Çocuklar domates çalmaya gidiyor, ben de peşlerinden. Domates çalıp onlara veriyorum beni de oyunlarına alsınlar diye. E pantolonu gömleği dikenli tellere takıp yırtınca bir de akşamları evde dayak yıyorum. O zamandan beri domates yemem.

Kartal, Maltepe’de oturuyoruz, beş altı yaşlarındayım. Ablam, ağabeyim okula gidiyor, ben de okulun kapısında ağlıyorum beni de okula alsınlar diye. Birtakım ricalar sonucu alıyorlar beni okula kayıtsız olarak. Baktılar beceriyorum, kaydımı yaptırıyorlar. Babam Mahmut Celalettin, subay. Görevi gereği çocukluğum Anadolu’nun birçok şehrinde geçiyor. Sonra yeniden İstanbul’a. Beyoğlu Ortaokulu, ardından Taksim Erkek Lisesi.

Resim yapmayı seviyorum daha çok. Öyle matematikle falan aram iyi değil. Notlarım berbat. Keşke yalnız resim olan bir okul olsa, orada okusam diyorum. Akademiden falan da haberim yok. Bir arkadaşım bana Güzel Sanatlar Akademisi’nden bahsediyor. Saadettin Kaynak’la babamın arası da çok iyi, birkaç güftesini bestelemiş, üstelik edebiyata da ilgisi var, ona rağmen izin vermiyor. Lise birinci sınıfta çıkmışım. İnadına sınıfta kalacağımı söyleyerek babamı ikna ediyorum.

Akademi ortaokul mezunlarını da alıyor. Ressam olmak istiyorum. Ama sınavları zordur, kazanamam diye Süsleme Sanatları Bölümü’ne giriyorum. Meğer ilk sınav aynıymış. Mülakata çağırıyorlar sonra. Varsa evde yaptığın çalışmalarını götürüyorsun, sorular soruyorlar. Zeki Faik İzer, “Duvarlarda afişi olan, hatta üçgen gibi bir işaretle imzasını atan biri var, tanıyor musun?” diye bir soru soruyor.

O zamanlar tabii grafik diye bir şey yok. Resme en yakın o diye Afiş Atölyesi’ne kaydoluyorum. Babama “Akademiye kazandım” diyorum, “Peki” diyor ama pek mutlu değil. Tanıdıklara “Ne bileyim boyacı olacak herhalde” diye kestirip atıyor. Eğitim oldukça düzensiz. Durmadan büst deseni çiziyoruz, canlı model de yok. Edip Hakkı Köseoğlu çizdiğin desene bakıyor, “Olmamış” deyip deseni tamamlayıp gidiyor. Olması için nasıl yapmamız gerektiğini anlatmıyor. Grafik tasarım eğitimini ressamlar üstleniyor. Hocamız Zeki Faik İzer. Bir de o zamanlar yeni mezun olmuş Namık Bayık. Eğitim son derece kötü. Boğazda Lüfer, Sonbaharda Adalar gibi afişler yapıyoruz. Konu yok, içerik yok. Kim yaptırır, niye yaptırır? Doğru düzgün farklı bir iş de görmüyoruz. Varsa yoksa duvarlarda İhap Hulusi afişleri. Daha o zamanlardan kafama takıyorum bu eğitim meselesini. Ama bunların faydasını görmüyor muyum? Ben hocalığa başladığım zaman “Böyle eğitim olmaz!” diyorum, ancak öyle faydası oluyor.

Önceleri kızıyorum gerçi ama sonradan anlıyorum Zeki Hoca'nın değerini, sanata bakışını. Eskizler yapıyor, Zeki Hoca toparlıyor herkesi, eğer eskizlerden biri herhangi bir ressamı çağırıyorsa kütüphaneden o ressamın kitabı getirilip yapıtları üzerine konuşuluyor. Bu yöntemle resim görgümüz ve kültürümüz artıyor. Zaten grafik üzerine çok bir eğitim de yok açıkçası. İlk yıla son yıl arasında hiçbir fark yok. Ha bir yıl okumuşuz ha beş yıl... Fazla mesleki yayın da görmüyoruz. "Graphis" ve "Gebrauchgraphik" var yalnızca. Bu dergilerdeki işleri gördükçe neden Türkiye'den tasarımcılar yok, neden sergiler açılmıyor gibi sorular takılıyor aklıma. Benden başka kimsenin taktığı da yok. Farklı afiş görmek için Elmadağ'a yürüyorum bazen. Air France, Swissair, SAS gibi şirketlerin afişlerini izliyor, heyecanlanıyorum. Kenan Temizan diye birisinin varlığından haberimiz oluyor. İhap Hulusi'nin çağdaşı, daha çok Almanya'da iyi işler yapmış ayrıca orada hocalık da yapmış. Onun, ölümü nedeniyle Afiş Atölyesi'nin altındaki katta afişlerini sergiliyorlar, ilk orada görüyorum işlerini.

O dönemde az öğrenci olduğu için başka türlü bir formasyon söz konusu. Resim öğrencileri, mimarlık öğrencileri, hepimiz bir aradayız. Konuşuyoruz, görüşlerimizi ve eleştirilerimizi birbirimize iletiyoruz. Her kesimden bir beslenme oluyor.

Ama hâlâ içe kapanık ve yalnızım. Müthiş çekingenim. Yalnızca okuyorum, çalışıyorum, kendimi soyutluyorum. Bu durumdan çok sıkılıp nedir bu bende sorun diyerek komplekslerimin nedenlerini arıyorum. Sorunun çocukluğumda yattığını buluyorum ve bu kez her şeyin üstüne gidiyorum. Melezliğimi saklamıyorum. Kendimi tanımaya kişiliğimin altyapısını keşfetmeye çalışıyorum. Buldum da diyebilirim.

1957 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun oluyorum. Mezun olduktan sonra yurtdışında okumak için yaptığım başvuruyu beklerken apar topar askere alınıyorum.

Yapı Kredi'nin öğrenciler arasında açtığı yarışmadaki ödülünden sonra profesyonel yaşamımın başlangıcında, askerdeyken Selimiye Kışlası'nda nöbetçi olduğum bir gece PTT'nin açtığı pul yarışmasına hazırladığım taslaklardan ilk birincilik ödülümü kazanıyorum.

Askerden döndükten sonra Reklam Moran'a giriyorum. Çok kısa bir çalışma döneminden sonra Mengü Ertel çağırıyor, ben de başkasıyla çalışacağıma gider arkadaşım ile çalışırım diyorum. Zaten mezun olmadan önce Mengü'nün atölyesine gidip geliyordum. Bir arkadaşlığımız var. Tabii reklama pek sıcak bakmıyorum. Ben piyasa işleri yapamam, ben "sanatçıyım" diyorum. Benim kulvarım başka.

Bir gün Mengü'nün şehir dışında olması nedeniyle Madam Butterfly operasının taslaklarını ben hazırlayıp götürüyorum. Tepebaşı'ndaki tiyatrodaki Muhsin Ertuğrul ile karşılaşıyorum. Muhsin Bey, Aydın Gün'e "Bak Mengü bize çok güzel bir iş göndermiş" diye sesleniyor. Bu taslakları ben yaptım diyemiyorum. Yine bir petrol kuruluşu için yaptığım taslakları ilgili kişiye götürüyorum. Karşımdaki bunları kim yaptı diye soruyor, ben yaptım diyorum ama kimseyi inandıramıyorum. Beğendiği taslakları karşıdaki toy, parmak kadar, çekingen gencin ürettiğine inanacak değil ya.

Mengü sonra Gayret Han'dan Fransız Geçidi'ne geçtiğinde onun yerini ben tutuyorum. Nasıl tuttum, neyime güvenerek tuttum... Bir odada Nuri İyem, diğer odada Akademi mezunu Berç Çalıkman ile Antuan Gargar var. Onların da çok yardımı oluyor. Zaten gide gele baba oğul gibiyiz Nuri İyem ile. Atölyesine gelenler, edebiyatçılar, heykeltıraşlar... Benim için önemli bir beslenme.

Bilinen bir herif değilim. Kimseyi de tanımıyorum, öyle çok iş falan da vermiyorlar. Kâmrân Yüce geliyor bir gün, sürekli Mengü'den şikâyet ediyor. Mengü birkaç tiyatro afişi yapmış Kâmrân'a. Ben de oradayım, Kâmrân dönüyor bana, "Yapar mısın?", "Mengü yapmıyor muydu?", "Yok" diyor, "Ona artık yaptırmayacağım." Takışmışlar belli ki. "Yaparım" diyorum, 1960'lı yıllarda Kâmrân Yüce sayesinde tiyatro afişleri yapmaya başlıyorum. Herkes işi Mengü'nün elinden aldığını düşünür ama öyle değil. Çok titizimdir bu konularda.

Kâmrân oyuncu, şiir yazıyor, çok yönlü bir adam. Tiyatronun sadece oyundan ibaret olmadığını farkında. Haldun Dormen ile arkadaşlığı var. Haldun Bey de benden tiyatro afişi istemeye başlıyor. Başka tiyatrolara da zaman zaman afiş yapıyorum. Sanıyorum ilk yaptığım afiş Güner Sümer'in Yarın Cumartesi oyunu. Neredeyse tüm oyuncular arkadaşım. Atlas Pasajı'nın girişindeki Jorj'un işlettiği Kulis Bar'da onlarla içmeye gidiyorum. Başlarda fazla işim olmadığından, oyunların ön provalarını izleyip afişleri öyle yapıyorum. Bütün oyunların metinlerini okuyorum afişleri yapmadan önce. Tabii kazandığım para sembolik. Hiçbir zaman yaptığım işler için para istemeyi beceremedim. Ne verilirse peki diyen bir adamım. Bu işe soyunduğumdan beri para kazanmak öncelikli olmadı. Benim önceliğim iyi iş üretmekti. Zaten 1960-1970 arası, Türk tiyatrosunun altın dönemi. Kenter'ler hafta sonu iki farklı oyun oynuyorlar, sabah da gelecek oyunun provasını yapıyorlar. Müthiş bir tempo. Bilet bulamıyorsun. Oyunlar arttıkça duvarlar benim afişlerimle doluyor. Elmadağ'daki tahta panolarda asılı 100x140 cm afişler, neredeyse kişisel afiş sergim gibi.

Daha çok Kâmrân Yüce'nin fikrini alıyorum. Zaten yönetmenin yorumunu yansıtmadığın afiş doğru olmaz. Benim için yönetmenin yorumudur önemli olan. Önce oyunun ruhunu vermek önemli. Komedi mi, trajedi mi? Okuma provasında kişilerin konuya yaklaşımları, hatta ses tonları bile atmosferin yansıması haline

dönüşüyor. Ama oturup da Mengü'nün yaptığı gibi Shakespeare'in Romeo ile Juliet'i için afiş yapılmaz. Veya Haldun Taner'in "Keşanlı Ali Destanı". Ne bu? Yönetmeni kim? Afişte yazmıyor. Müzik çok önemlidir bu oyunda. Yalçın Tura yazmıyor. Afiş bir belgedir. Hiçbirinin altında tiyatro ismi yok. İyi de hangi "Romeo ile Juliet"? Hangi yorum? Hangi yönetmen? Örneğin Başar Sabuncu en son "Romeo ile Juliet"i sahneye koyduğu zaman bir aşk öyküsü olarak değil, sadece iktidar mücadelesi olarak ele alıyor. Bu mücadelenin iki genci kullanmalarını koyuyor sahneye. Bu başka bir Romeo afişidir, diğeri romantik, başka bir afiştir. Mengü'nün özellikle sergilediği ve adına tiyatro afişleri dediği afişlerini bu yüzden eleştiriyorum. Mengü'yü değil. Mengü sanata tutkusu olan bir insan.

Neyse, provaları izlemekten afişler ucu ucuna yetiyor. Kâmrân ile çok didişiyoruz bu konuda. Dünya tatlısı Müşfik Kenter, işimi aşırı ciddiye almam onu epeyce eğlendiriyor, benimle dalga geçiyor. Onlar için oyunculuk her şeyin ötesinde, onun dışında ne varsa küçükserler. Anladığından falan değil, "Olmamış" diye şakalaşıyor benimle. Yıldız Kenter bir yandan "Yurdaer yazıyı büyük yap, Yurdaer yazıyı büyük yap!" Anlatamazsın ki; "Küçük bir yazıyı büyük bir yazıdan daha büyük gösterebilirim". "Aptal Kız" afişiyle ilgili bir anım var Yıldız Hanım'la; oyununa hazırlandığı bir anda taslakları inceliyor ve birden kararını veriyor; "Tamam oyundaki peruğum böyle olmalı". Ama Kâmrân Yüce olmasaydı Kenter'lerin de afiş yaptıracağı yok. Haldun Dormen, tanıdığım en saygılı adam; "Yurdaer" cim ben anlamam, hangisini istersen onu yap" der. Ama ne bileyim, beğeniliyor diye kimse "Aman Yurdaer bize afiş yapsın" falan da demiyor. İşte "Tamam, güzel işler yapıyor"...

Talebi kendim oluşturunuyorum, kendim peşinde koşup kurcalıyorum. Ekonomik zorluklar da var. Bazen taviz vererek mecburen kötü, rezil işler de yapıyorum. İş almaya gidiyorum, sonra eskizleri götürüyorum, orijinali yapıp tekrar götürüyorum, bu arada gerekirse basımevine gidiyorum, faturayı götürüyorum, tahsilata gene ben gidiyorum. Zaten son dönemlerde tiyatrolar para kazanmıyor diye ben de talep etmiyorum.

Tiyatroların katkısını çok önemsiyorum; özellikle afiş tasarımı'nın tasarımcılar kanalıyla yayılması, bienallere işler gitmesi, dünya müzelerinde ve arşivlerinde yer alması hep tiyatrolar sayesinde. Ama sinema bildiğini okuyor. Türk sineması 200 civarında film yapıyor ve afiş tasarımı gibi bir misyon yüklenmiyor. Gene o bildiğimiz Amerika'dan yansıyan İtalyan tarzı afişleri, kötünün kötüsünü yaparak götürüyorlar işleri.

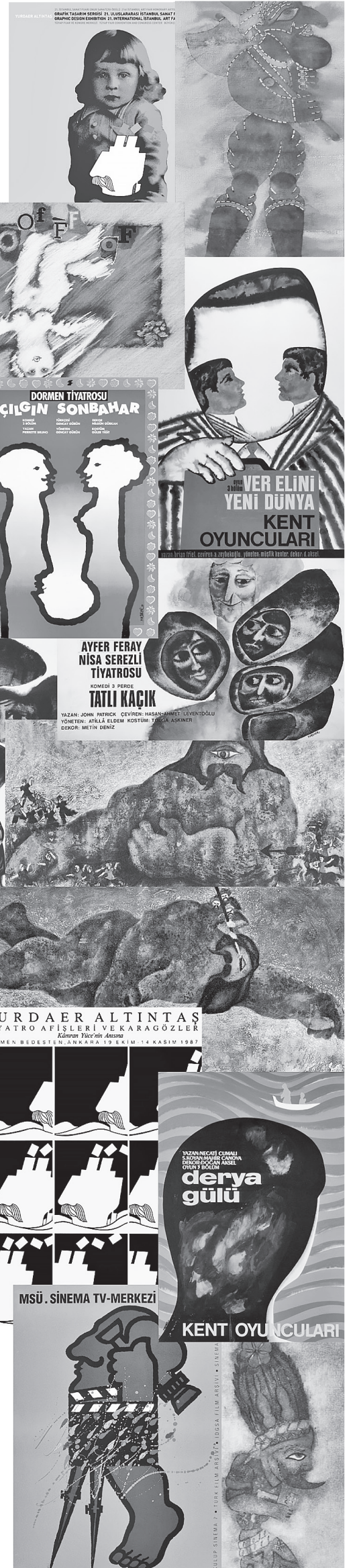
O dönemler grafik tasarımcı çok az. Mesut Manioğlu, Selçuk Önal, Ayhan Akalp... Reklam fotoğraflarını Ara Güler çekiyor. Şakir Eczacıbaşı, kişisel dostlukları nedeniyle Nuri İyem ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'na birtakım ilaç ilanlarını yaptırıyor. Nuri bir ara Şakir Bey'e "Bak burada pırıl pırıl bir herif var, ona yaptır" diyor. Öyle birkaç ilan, ilaç ambalajı yapıyorum. Zaten bizlere ya ilancı diyorlar ya da matbaa ressamı. "Tasarım" bilincinin olmadığı yıllar. Ama Şakir Bey'den çok şey öğreniyorum. Zor bir adam, taslağa doymaz. Tek iş için 30 taslak yaptığımı hatırlıyorum. Adam doymuyor. Ama çok şey kazandım. Hâlâ çok taslak yaparım, yapmanın önemini vurgularım. Müşteri de kendi fikrini söylesin isterim. Bana "En iyisini biz biliriz, bu budur" tarzında yaklaşım doğru gelmiyor. İşin üstünde işverenle konuşma doğsun istiyorum.

Ben afişler için genelde 14x20 cm taslaklar hazırlıyorum. Önce tabii daha küçük çok kargacık burgacık, reçete gibi, not şeklinde; fikirleri unutmayım diye. Ama "Bunun fonu kırmızı nasıl olur, sarı nasıl?" diye düşünürken aynı taslağın renk alternatiflerini de üretiyorum. Kendim için yaptığım taslaklar bunlar. Genelde çok renge gitmek de maliyet getiriyor. Dönemin afişleri düz ofset dediğimiz yöntemle; 100x140 cm olan afişler 70x100 cm'lik iki ayrı parça şeklinde basılıyor, ortadan birleştiriliyor. 100x140 cm yağlı kâğıda deseni çalışıyoruz ve yanında eskizle matbaa ressamına veriyoruz. Ressam çinkoya benim verdiğim deseni geçiriyor, eskize bakarak her rengi ayrı ayrı çalışıyor. Tabii çok dikkatli olması gerekiyor. Çoğu afişin baskıları faciadır. "Cinayetın Sesi" afişinde tetiğin içini de kırmızı yapmış mesela. Halbuki boş olması lazım. Baskıyı görünce başımdan aşağı kaynar sular dökülüyor tabii. Tertemiz cetvelli yazılar, girintiler çıkıntılar adamın elinde yok oluyor. Kaldı ki tipografiye karşı bir açlık var hep içimde. Zaten tipografi dersi falan da görmediğimiz için, o hep bir handikaptır bizim meslekte. Resmi de çok seviyorum, yazı hep ikinci planda kaldı. Sonraki işlerimde daha çok kullanmaya başlıyorum. Bir ara farklı bir boyut denemesi yapmak istiyordum. Amacım alışılmışın dışındaki bir boyuta dikkat çekmek. Oyunun dönemini yansıtmak amacıyla kolajdan yola çıktığım "Bit Yeniği", bana bu olanağı veriyor.

Öğrenciliğimden beri kafama takıyorum, resim sergileri oluyor da neden grafik tasarım sergileri olmuyor diye. Mesleğe saygınlık kazandırmanın bir yolu da sergi açmak. Bu isyanımın sonucu gidip 1964'te İstanbul Türk-Alman Kültür Merkezi'nde sergi açıyorum. Tabii henüz grafik tabiri olmadığı için, "afiş sergisi" diye geçiyor. Ama afişlerle birlikte logolar, kitap kapakları, sayfa düzenlemeleri, illüstrasyonlar, hatta pullar da var. Baskı kaliteleri kötü olduğundan bu sergi için o zamana kadar basılan afişlerin orijinallerini yeniden yapmak zorunda kalıyorum. Zaten elimde basılı halleri de pek kalmadı.

Bu sergi bayağı ilgi görüyor. "Varlık" gibi dergilerde yer alıyor. Tabii tasarım kelimesi olmadığı için ortalarda, "afiş sanatı" olarak geçiyor. O tartışma hâlâ sürer. Bütün Tatbiki Güzel Sanatlar geliyor sergime. Namık Bayık son günü geliyor mesela. Bedri Rahmi bütün öğrencilerini gönderiyor. Devrim Erbil o zaman asistanydı. Tatbikiden bana asistanlık önerisinde bulunuyorlar. "Düşüneyim" diyorum. Nuri hocaya danışıyorum. "Vallahi iyi edersin" diyor. Kabul ediyorum. Aylar geçiyor, Nuri Hoca "Yahu bunlar ayak oyunu yaparlar oğlum, sen git bir bak" diyor. Peki deyip, gidiyorum. Asistanlık sınavı açacağız, size haber veririz diyorlar, vermiyorlar. Ne büyük şans! Oraya girseydim belki de asistanlıkta köhnemiş, üretim yapamamış bir adam olarak kalacaktım.

Ben rahat durmam, kaşıntılarım tutar. Birtakım şeylerden rahatsız olurum. Mesleğin arkasında durmak lazım. Çünkü mesleğin saygınlığı yok. Benim zaten canıma okunmuş, matbaa ressamından

klişecisine... Yabancı bir dergide bakıyorsun, bir Türk'ün işi yok... Neden ben yurtdışına kendi işlerimi göndermiyorum diyerek mektup yazıyorum "Gebrauchgraphik"e. Kabul ediliyor. İşlerin dialarını gönderiyorum, ama hayır! Basılı iş görmek istiyorlar. Basılmış olmayı kabul etmiyorlar. Kötü olan baskıları gönderiyorum. Neyse kabul ediliyor. Adresim de dergide yayımlanıyor tabii. Bir mektup daha yazıyorum, diğer afiş yapan arkadaşlarımın işlerini de yayımlasınlar diye. Ancak koşul şu; eski kuşak olmayacak ve tabii ki basılmış işler olacak. Onları da kabul ediyorlar. İşler dergide yayımlanıyor. Dil bilmediğim için tabii zorluk çekiyorum; mektubu yazdıracak kimse bulamıyorum. İş, güç, geçim derdi, her şeyle uğraşacaksın: Sergi aç, uyduruk kaydırık da olsa birtakım işler yap, yurtdışından gelen çağrılara katıl derken bunalıyorum. Tek başına dernek gibi. Yetişemiyorum. Yapılacak çok iş var ve örgütlenmek lazım. O sırada yapılan Varşova Afiş Bienali'nden de işlerim isteniyor. Ama tek başıma göndermek bana ters. Koca Türkiye'den tek bir kişi! Arkadaşlarımı uyararak katılmalarını sağlıyorum. 1966 bienalinde Turgay Betil, Mengü Ertel, Erkal Yavi, Ahmet Güleriyüz, 1968'de ise Turgay, Mengü, Erkal ile birlikte Mesut Manioğlu ve Fikret Akgün afişleri yer alıyor. Mengü bir sabah nasıl elde ettiyse, 1966 kataloğuyla benim eve geliyor. Kendisine haber verdiğim için teşekkür ediyor. Çok mutlu, ama onun yanından ayrıldığım için de çok kızgın bana. Katalog bir gün bende kalsın diyorum; "Yooook" diyor. "Peki..." diyorum. İşe hep geç gidiyorum bilmem ne diye bir saat hediye etmişti, ayrıldıktan sonra bir gün kapı çalıyor, "Hayrola?" diyorum, "Saat, saati geri ver" diyor. "Peki" diyorum. Geri alıyor. Dernek kurma fikrini, "Gebrauchgraphik"te yayımlanması için afişlerini istediğim arkadaşlarla da konuşuyorum. Mesut'u arıyorum, Selçuk Önal'ı arıyorum. Bir tek Sait Maden'i tanımıyorum, onun da gidip kapısını tıkladıyorum. Diyorum "Böyle bir niyetim var, katılır mısınız?" Kabul ediyor. 1968'de Grafik Sanatçıları Derneği'ni kuruyoruz. Tatbiki Güzel Sanatlar'da toplanıyoruz, ben başkan seçiliyorum. Ama diyorum ki "Hayır!", Sait Fransızca biliyor, dil lazım, o olsun. Onu başkan yapıyoruz. Herkesin işi var, gücü var. Dernek denen şey zordur. Özveri ister. Para lazım, vakit ayırmak lazım. Derneğin sabit bir yeri de yok. O sıralarda Sinan Baykurt genişçe bir yer arıyor. Ben de bir odasını derneğe ayıralım diyorum. Ortaklık öneriyorlar, yalnız olduğum için kabul ediyorum. Osmanbey'de bir yer tutuyoruz, sonra da batıyoruz tabii. Dernek de bir sene iki sene ya sürüyor ya sürmüyor. Sait başkanlığı Mengü'ye devrediyor ve o da genel kurulu toplamayı unutunca dernek feshediliyor. Sonra ben kendime Süleyman Nazif Sokak'ta yeni bir yer tutup serbest çalışmayı sürdürüyorum. Ardından aynı sokakta başka bir yere geçiyorum ve Bülent Erkmen ile ilk kez orada tanışıyorum.

1970’li yıllarda tiyatrorolar afiş yaptırmaz oluyorlar. Dermen Tiyatrosu kapanıyor. Ajanslarla da flört etmiyorum. Zaman bol. Belki ilerde nasıl olsa değerlendiririm diyerek Karagöz figürleri resimlemeye başlıyorum. Tiyatro sonrası Karagöz... Çok da ters düşmüyör açıkçası. Şöyle düşünüyorum; Karagöz bir halk sanatı. Acaba bir grafikçi bu figürleri ele alsa neler yapabilir? Yeni bir tat katabilir mi? Bazıları o kadar güzel ki, dokunmaya gerek yok. Ama bazılarının üzerinde uğraşmak gerek. Otantikliği bozmadan yorumluyorum. Rastlantıya bırakmıyorum tabii, o döneme kadar ne kadar kaynak varsa okuyorum. Perdeden kaybolmuş bu geleneği kuşaktan kuşağa aktarmak için yayın yapmak gerek. Kâğıt Basım İşleri matbaası benden duvar takvimi istiyor. Parası da iyi doğrusu. “Bir konu bul” diyorlar, “Karagöz’ü yapalım” diyorum. Meğer Kalebodur istiyormuş takvimi. “Ne yapacağız yahu Karagöz’ü” diye tereddüt ediyorlar. Herkes hık mık ediyor. Derken “Hürriyet” gazetesinde manşet! “Yunanlılar Karagöz’e sahip çıkıyor!” Sen misin onu oraya yazan! İbrahim Bodur durur mu, derhal kabul ediliyor ve basılıyor. 1969’da yapıyorum, 1970’te takvim oluyor ve dünyaya dağıtılıyor. İkinci sene yine Karagöz, üçüncü sene yine Karagöz...

Sonra Apa Ofset Bayer kuruluşu için takvim istiyor. Bu sefer Nasreddin Hoca fıkraları yapıyorum takvim için. Tabii şu çıkıyor ortaya; resimlemeye çok uygun olmasına karşın, o güne kadar hiçbir grafik sanatçısı Türk folkloruna eğilmemiş. Oysa yayılması lazım. Karagöz ve Nasreddin Hoca gibi Dede Korkut efsanelerini de resimliyorum. O sırada bakanlık beni Paris’e gönderiyor, oradan Londra’ya. Studio Vista’dan Felix Gluck, Richard Williams adında genç bir çocukla tanıştırıyor beni. Nasreddin Hoca filmleri yapıyorlarmış. Animasyon. Bir buçuk saatlik bir film. Resimleri görüyorum, müthiş! “Çok güzel” diyorum ama bunlar İran kokuyor. “E Hoca İranlı” diyorlar, “Yok” diyorum, Türk. “Mezarı bizde.” Sonradan öğreniyorum, İranlı bir tasarımcı gelmiş, o yönetiyor animasyonu. Ama İran’daki Bayer firması benim Nasreddin Hoca’larımı basıyor tabii. Nasreddin Hoca İngiltere’de kitap oluyor.

Bu resimlemeler Akdeniz Festivali'nde sergileniyor. Lübnan televizyonu büyük ilgi gösteriyor, orijinalleri satın almak istiyorlar. Daha sonra Karagözler bir Amerikan kanalında da yayımlanıyor.

1976'da birkaç kere Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu'ndan (UESYO) gel hocalık yap diye çağırıyorlar. Önder Küçükerman, Gevher Bozkurt'a beni ve Bülent Erkmen'i öneriyor. Ben hep reddediyorum. Serbest çalışıyorum, bir şeyler yapıyorum. Fakat sonra şımarıklık haline geldi diye düşünmeye başlıyorum. "Ayıp" diyorum. Böylelikle orada başlıyorum. ►

YAZILAR

Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu
Derneği adına sahibi
Onur Gökalp
Tasarım
Bülent Erkmen
Sorumlu Yayın Yönetmeni ve
Tasarım Devamlılığı
Osman Tülü
Grafik Uygulama: Tipograf
Baskı: A4 Ofset
*Ayda bir yayınlanır, para ile satılmaz.
Tüm hakları saklıdır.*

**Grafik Tasarımcılar
Meslek Kuruluşu Derneği**
Ortaklar Caddesi Bahçeler Sokağı 17/4
Mecidiyeköy 34394 İstanbul
Tel: (0212) 267 27 58
Faks: (0212) 267 27 59
info@gmk.org.tr www.gmk.org.tr

* “*Yurdaer*’i Anlatmak / *Yurdaer Altıntaş*’ın Kitaplarına Kesintisiz Bir Bakış, YKY, İstanbul, 2019” kitabında yer alan *Ben Yurdaer Altıntaş* isimli biyografi çalışması. – Kaynakçalar için en sondaki dipnota bakınız.